

Omsorg och sociala tjänster

Belastningsolyckor och fallolyckor är vanligaste orsaker bakom de anmälningarna av arbetsolycka som har lett till sjukfrånvaro inom näringsgrenen. Omsorg och sociala tjänster står samtidigt för drygt en tredjedel av det totala antalet anmälningar av arbetsolyckor med sjukfrånvaro som gäller kvinnor. Anmälningarna om sexuella trakasserier liksom hot och våld är tre gånger så vanliga inom denna näringsgren som i andra näringsgrenar.

Sysselsättning

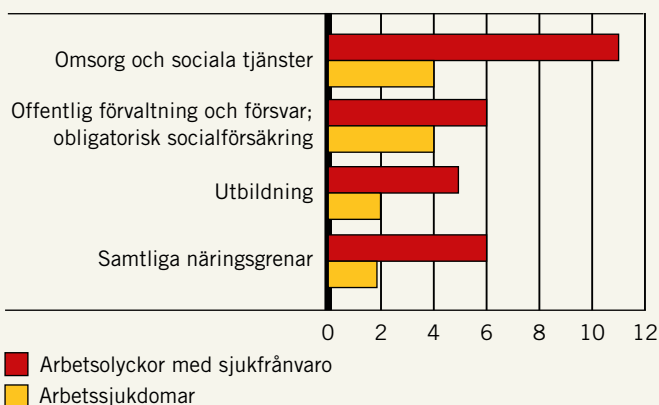
År 2012 arbetade 440 000 inom näringsgrenen *Omsorg och sociala tjänster*. Detta motsvarar ungefär 10 procent av Sveriges totala arbetskraft. Drygt 80 procent av de sysselsatta inom denna näringsgren är kvinnor, och år 2012 stod den för 34 procent av det totala antalet anmälda arbetsolyckor med sjukfrånvaro för kvinnor.

Omsorg och sociala tjänster kan delas in i två undergrupper- *Vård och omsorg med boende* och *Öppna sociala insatser* vilka sysselsätter hälften av det totala antalet sysselsatta vardera. *Vård och omsorg med boende* innefattar bland annat boende för äldre, ungdomar, personer med utvecklingstörning eller funktionshinder samt personer med missbruksproblem. *Öppna sociala insatser* innefattar öppna sociala insatser för samma sociala grupper som inom *Vård och omsorg med boende*.

Anmälda arbetsskador

År 2013 anmäldes det totalt 5 080 arbetsolyckor med sjukfrånvaro och 2 116 arbetssjukdomar inom näringsgrenen *Omsorg och sociala tjänster*. 573 av de 5 080 anmälda arbetsolyckorna som lett till sjukfrånvaro hade drabbat män vilket motsvarar en relativ frekvens på 8 fall per 1 000 förvärvsarbetande. För kvinnorna, som anmält 4 507 arbetsolyckor med sjukfrånvaro, var den relativa frekvensen 12 fall per 1 000 förvärvsarbetande. Detta betyder dels att det arbetar färre män inom denna näringsgren, men också att de anmäler färre arbetsolyckor med sjukfrånvaro än kvinnorna per sysselsatt.

Figur 1. Anmälda arbetsskador per 1 000 sysselsatta, år 2009–2013.

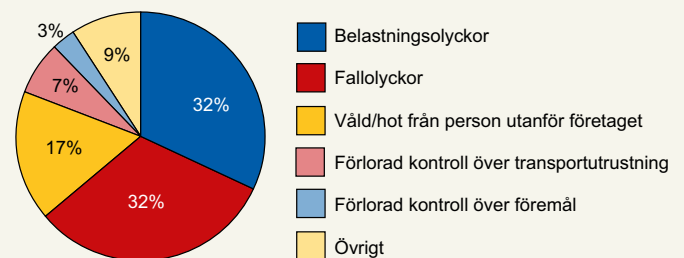

I figur 1 framgår det att näringsgrenen *Omsorg och sociala tjänster* sticker ut i jämförelse med andra näringsgrenar. Inom denna näringsgren anmäls det fler än dubbelt så många arbetsolyckor med sjukfrånvaro i förhållande till antalet sysselsatta som t.ex. inom näringsgrenen *Utbildning*. Även den relativa frekvensen för arbetssjukdomar är dubbelt så hög för *Omsorg och sociala tjänster* än som för *Samtliga näringsgrenar* och *Utbildning*.

Orsak till arbetsolyckor

I figur 2 framgår det att de vanligaste orsakerna till anmäld arbetsolycka med sjukfrånvaro inom *Omsorg och sociala tjänster* är belastningsolyckor och fallolyckor. Belastningsolyckorna representeras överlägset av olyckor som sker vid lyft av vårdtagare. Fallolyckorna gäller i huvudsak fall av person på samma nivå. Därefter är hot och våld från person utanför företaget den vanligaste orsaken till anmäld arbetsolycka med sjukfrånvaro. Våldet kommer vanligtvis från vårdtagare inom denna näringsgren.

Figur 2. Anmälda arbetsolyckor med sjukfrånvaro fördelat på orsak, år 2009–2013, procent.

Störst olycksrisk vid arbete med äldre personer

Om näringsgrenen *Omsorg och sociala tjänster* bryts ned på en finare nivå kan det urskiljas vilka delar av näringsgrenen som är mest olycksdrabbad. Den mest olycksdrabbade gruppen visar sig vara sysselsatta inom *Öppna sociala insatser för äldre personer*, med en relativ anmälningsfrekvens på 13 fall per 1 000 sysselsatta mellan år 2009 och år 2013. Inom denna näringsgren skiljer sig siffrorna åt anmärkningsvärt mellan kvinnor och män där kvinnorna har dubbelt så hög relativ anmälningsfrekvens som männen med 14 respektive 7 fall per 1 000 sysselsatta. Dessa siffror ska tolkas med försiktighet då skillnaderna kan bero på att kvinnor och män har olika arbetsuppgifter.

Korta arbetsskadefakta Nr 7/2014

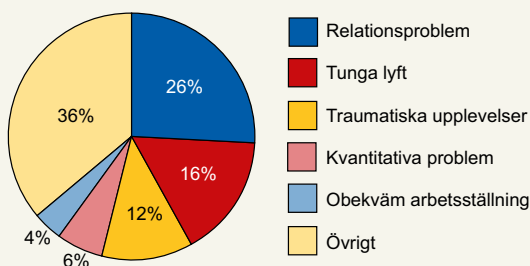
Arbetsjukdomar

De som i högst grad anmält arbetsjukdom mellan år 2009 och år 2013 är de som arbetar på boenden med särskild service för personer med utvecklingsstörning eller psykiska funktionshinder. För denna grupp är den relativa frekvensen 6 fall per 1 000 sysselsatta. Gruppen *Vård och omsorg i särskilda boendeformer för äldre personer* har en lägre relativ frekvens, på 5 fall per 1 000 sysselsatta, men har antalsmässigt flest anmälningar.

Relationsproblem leder till flest arbetsjukdomar

26 procent av de anmälda arbetsjukdomarna inom *Omsorg och sociala tjänster* har orsakats av relationsproblem på arbetsplatsen (se figur 3). Relationsproblemen rör såväl överordnade som kollegor och klienter. Därefter är belastningsskada vid lyft den orsak som är vanligast vid anmäld arbetsjukdom. Då handlar det ofta om lyft av tunga bördor över 20 kg. Traumatiska upplevelser innefattar i huvudsak ospecificerat våld, hot och aggressivitet och är den tredje vanligaste orsaken till anmäld arbetsjukdom.

Figur 3. Anmälda arbetsjukdomar fördelat på exponering, år 2009–2013, procent.

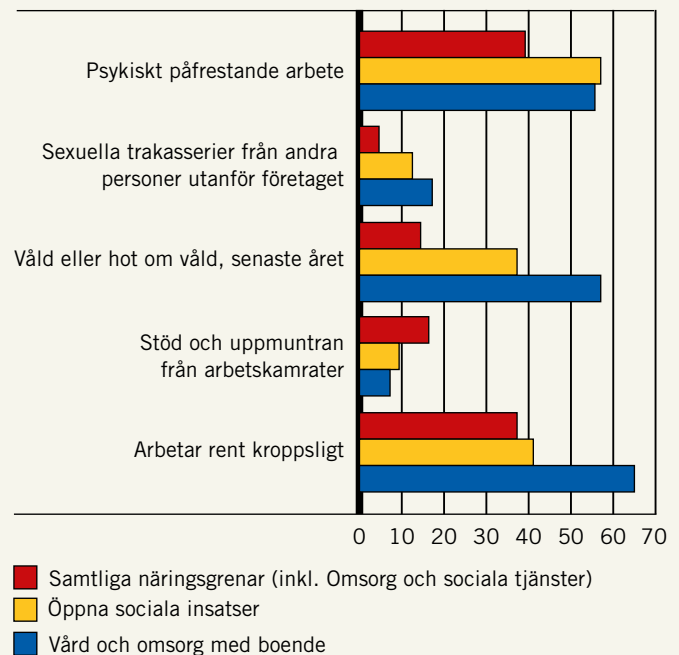
Arbetsmiljöverkets insatser

Under år 2013 genomfördes knappt 2 600 besök inom *Omsorg och sociala tjänster*. Besöken innefattade inspektioner och uppföljningsbesök som tillsammans ledde till drygt 4 200 krav. Kraven som ställdes gällde framförallt arbetsgivarnas systematiska arbetsmiljöarbete och belastningsergonomi. Arbetsgivarna var dåliga på att göra riskbedömningar och arbetsplatserna hade bristfälliga resurser för att minska belastningen för arbetstagarna.

Vanligt med våld och sexuella trakasserier

I figur 4 redovisas några av svarsresultaten från Arbetsmiljöverkets arbetsmiljöundersökning från år 2013. Där framgår att sexuella trakasserier från andra personer än kollegor och överordnade är mer än fyra gånger så vanligt för arbetare inom *Vård och omsorg med boende*, och tre gånger så vanligt för de som arbetar med *Öppna sociala insatser*, som genomsnittet för samtliga näringsgrenar. Även våld och hot om våld är betydligt vanligare inom dessa näringsgrenar. Hälften så många som genomsnittet uppger att de får stöd och uppmuntran från arbetskamrater inom dessa näringsgrenar. De som arbetar inom *Vård och omsorg med boende* uppger att de arbetar rent kroppsligt oftare än andra näringsgrenar.

Figur 4. Självskattade arbetsmiljöindikatorer fördelat på näringsgren, år 2013, procent.

Exempel på anmälningar

Brukaren tappar balansen och i fallet drar brukaren med sig personalen. Båda ramlar baklänges och hamnar på golvet.

Brukare fick ett utbrott och försökte anfälla min kollega. För att förhindra det tog jag tag i brukaren. Vi föll båda till marken.

Hemtjänstpersonal skulle köra bil till patient i snöstorm. Kanade av vägen ner i ett dike.

Upprepade allvarliga hot under längre tid. Uttalade dödshot i samband med myndighetsutövning.